

Lausunto

24.06.2026

Asia: VN/24815/2024

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevasta yritysten huolellisuusvelvoitteesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne soveltamisalaa ja määritelmiä koskevista ehdotuksista (lain 1 luku)

WWF kiittää mahdollisuudesta lausua tässä asiassa ja toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Lausuntonne soveltamisalaa ja määritelmiä koskevista ehdotuksista (lain 1 luku)

Lain yleinen soveltamisala (5 §)

Esitysluonnoksen mukaisesti ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevasta yritysten huolellisuusvelvoitteesta annetun lain (yritysvastuulain) 5 §:n perusteella lakia sovellettaisiin Suomessa rekisteröityyn yritykseen, jos 1) yrityksellä oli keskimäärin yli 5 000 työntekijää ja sen maailmanlaajuinen liikevaihto oli yli 1 500 000 000 euroa viimeisimmällä tilikaudella, jonka osalta on hyväksytty tilinpäätös tai jonka osalta se olisi pitänyt hyväksyä ja sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella; tai 2) jos yritys ei saavuttanut 1 kohdassa tarkoitettuja raja-arvoja, mutta se on sellaisen konsernin perimmäinen emoyritys, joka saavutti kyseiset raja-arvot viimeisimmällä tilikaudella, jonka osalta on hyväksytty konsernitilinpäätös tai jonka osalta se olisi pitänyt hyväksyä ja sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan Suomessa lain soveltamisalan piiriin tulisi vain noin 30 suurinta yritystä tai konsernia.

WWF pitää esitettyä yritys vastuulain 5 §:n mukaista yleistä soveltamisalaa turhan tiukkana ja rajaavana.

Esitetty yritys vastuulain 5 §:n mukainen sääntely vastaa sitä, mitä yritys vastuudirektiivin ((EU) 2024/1760) 2 artiklan 1 kohdassa, sellaisena kuin sitä on muutettu direktiivillä (EU) 2026/470 (muutosdirektiivi), säädetään direktiivin soveltamisalasta.

Yritys vastuudirektiivin 4 artiklan – sellaisena kuin sitä on muutettu muutosdirektiivillä – mukaisesti direktiivin mukainen täysharmonisointi ei kuitenkaan koske direktiivin soveltamisalaa. Näin ollen Suomi voi säätää kansallisesti yritys vastuulain yleisestä soveltamisalasta muutosdirektiivin mukaisista säännöksistä poiketen.

WWF esittää, että yritys vastuulain yleisen soveltamisalan mukaiset raja-arvot säädettäisiin vastaamaan sitä, mitä yritys vastuudirektiivin 2 artiklan 1 kohdassa säädettiin direktiivin soveltamisalan mukaisista raja-arvoista ennen muutosdirektiivin voimaantuloa. Toisin sanoen WWF esittää, että yritys vastuulain 5 §:ää muutettaisiin siten, että sen nojalla yritys vastuulakia tulisi soveltaa Suomessa rekisteröityyn yritykseen, jos 1) yrityksellä oli keskimäärin yli 1 000 työntekijää ja sen maailmanlaajuinen liikevaihto oli yli 450 miljoonaa euroa viimeisimmällä tilikaudella, jonka osalta on hyväksytty tilinpäätös tai jonka osalta se olisi pitänyt hyväksyä ja sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella; tai 2) jos yritys ei saavuttanut 1 kohdassa tarkoitettuja raja-arvoja, mutta se on sellaisen konsernin perimmäinen emoyritys, joka saavutti kyseiset raja-arvot viimeisimmällä tilikaudella, jonka osalta on hyväksytty konsernitilinpäätös tai jonka osalta se olisi pitänyt hyväksyä ja sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella.

Esitetty muutos tukisi ennen kaikkea yritys vastuudirektiivin johdanto-osan 16 kohdasta ilmenevien tavoitteiden toteutumista, joiden mukaisesti direktiivillä pyritään varmistamaan, että sisämarkkinoilla toimivat yritykset edistävät kestävästä kehitystä ja talouksien ja yhteiskuntien kestävyteen siirtymistä. Mikäli lain soveltamisala rajautuisi hallituksen esitysluonnoksessa esitetyllä tavalla Suomessa vain noin 30 yritykseen, tämä tavoite jäisi WWF:n näkemyksen mukaan pitkälti saavuttamatta.

Lausuntonne huolellisuusveloitteen sisältöä koskevista ehdotuksista (lain 2 luku)

-

Lausuntonne yritykselle tehtäviä valituksia ja ilmoituksia koskevista ehdotuksista (lain 3 luku)

-

Lausuntonne valvontaa ja seuraamuksia koskevista ehdotuksista (lain 4 luku)

-

Lausuntonne vahingonkorvausta koskevista ehdotuksista (lain 5 luku)

Vahinkojen korvaaminen (77 §)

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan yritysvastuulain 77 §:ssä säädettäisiin, että yritysvastuulain 24–34 §:n rikkomisesta aiheutuneen vahingon korvaamiseen sovellettaisiin vahingonkorvauslakia.

WWF:n näkemyksen mukaan säännöksestä tai sitä koskevista säännöskohtaisista perusteluista ei käy yksiselitteisesti ilmi, tuleeko esitettyä yritysvastuulain 77 §:ää pitää sellaisena vahingonkorvauslain 1 §:ssä tarkoitettuna säännöksenä, jonka nojalla vahingonkorvauslaki tulee sovellettavaksi muussa laissa säädetystä korvausvastuusta huolimatta.

WWF katsoo, että esitetyn yritysvastuulain 77 §:n mukaisen säännöksen ensisijaisuuden suhteessa muihin vahingonkorvausvastuuta koskeviin säännöksiin, mukaan lukien niin sanotun Rooma II -asetuksen mukaisiin säännöksiin ((EY) N 864/2007), tulisi ilmetä selkeästi joko säännöksestä tai sen perusteluista.

WWF pitää edellä esitettyä muutosta erittäin tärkeänä. Tämä johtuu siitä, että mikäli yritysvastuulain mukaisessa vahingonkorvausasiassa voisivat tulla sovellettaviksi Rooma II -asetuksen mukaiset lainvalintasäännöt, on mahdollista, että tuomioistuimien joutuisi asetuksen lainvalintasääntöjen sekä yritysten toiminnan ja arvoketjujen maailmanlaajuisen luonteen vuoksi ratkaisemaan vaikeita sovellettavan lain valintaan liittyviä tulkinta kysymyksiä, jotka lisäävät osapuolten kustannuksia ja tuovat erityisesti haitankärsijöille kohtuutonta epävarmuutta oikeudenkäynnin keston ja lopputuloksen osalta.

Lisäksi WWF haluaa korostaa, että muutosdirektiivi nimenomaisesti mahdollistaa tällaisen kansallisen säännöksen antamisen (ks. muutosdirektiivin johdanto-osan 49 kohta).

Lausuntonne muista ehdotuksista (erinäiset säännökset, liitelait)

-

Lausuntonne ehdotuksen vaikutusten arvioinnista (erityisesti millaisia vaikutuksia näette ehdotuksella olevan ja onko ehdotuksella muita kuin luonnoksessa tunnistettuja vaikutuksia, mitä)

-

Lausuntonne ehdotuksen säätämisjärjestystä koskevista perusteluista

-

Muut huomionne ehdotuksesta

Ilmasto- ja luontosiirtymäsuunnitelmista

Hallituksen esitysluonnoksessa ei esitetä säädettäväksi yrityksille velvollisuutta hyväksyä ja toteuttaa ilmastosiirtymäsuunnitelma, jolla pyrittäisiin muun muassa varmistamaan, että yrityksen liiketoimintamallit ja -strategiat soveltuvat yhteen Pariisin sopimuksen mukaisen ilmaston lämpenemisen rajoittamista 1,5 celsiusasteeseen koskevan tavoitteen sekä eurooppalaisesta ilmastolaista annetun asetuksen (EU) 2021/1119 mukaisen vuoteen 2050 mennessä saavutettavaa ilmastoneutraaliutta koskevan tavoitteen kanssa.

Kyseinen velvoite sisältyi yritysvastuudirektiivin 22 artiklaan, mutta artikla kumottiin muutospäätöksellä. Yritysvastuudirektiivin 4 artiklasta – sellaisena kuin sitä on muutettu muutospäätöksellä – ei kuitenkaan johdu estettä sille, etteikö jäsenvaltio voisi säätää kansallisesti tällaisesta direktiivin vaatimuksista poikkeavasta säännöksestä.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on huhtikuussa 2024 antamassaan tuomiossa asiassa Verein KlimaSeniorinnen Schweiz ym. v. Sveitsi vahvistanut, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen sopimusvaltioilla – ja siten myös Suomella – on velvollisuus hyväksyä ja panna käytännössä tehokkaasti täytäntöön sääntelyä ja toimenpiteitä, joilla voidaan lieventää ilmastomuutoksen olemassa olevia ja mahdollisesti peruuttamattomia tulevia vaikutuksia.

Lisäksi EU:n jäsenvaltiona Suomea sitovat EU:n ilmastolain mukaiset ilmastotavoitteet. Näitä tavoitteita – mukaan lukien vuoden 2050 ilmastoneutraaliustavoitetta – ei voida katsoa olevan mahdollista saavuttaa ilman, että EU:ssa toimivat yritykset vähentävät päästöjään.

Edellä esitetyn perusteella WWF katsoo, että Suomea sitovien ilmastomuutoksen hillintää koskevien EU- ja kansainvälisoikeudellisten velvoitteiden toteuttamisen tukemiseksi yritysvastuulakiin tulisi ottaa yritysvastuudirektiivin 22 artiklaa vastaava säännös, jossa lain soveltamisalaan kuuluville yrityksille säädettäisiin velvollisuus hyväksyä ja toteuttaa ilmastosiirtymäsuunnitelma.

Ilmatoriskien lisäksi luontoriskien hallinnan merkitys yritysten pitkän aikavälin toimintaedellytyksille ei ole vähentynyt. Luontosiirtymäsuunnitelmat eivät ole kuuluneet yritysvastuudirektiivin aiempien vaiheiden velvoitteisiin, mutta kansallisen sääntelyn tulee luoda selkeitä kannustimia myös niiden laadittamiseen. Luontosiirtymäsuunnitelmat tukevat yrityksiä niiden luontovaikutusten ja -riippuvuuksien tunnistamisessa, luontoriskien hallinnassa sekä tavoitteiden ja toimenpiteiden asettamisessa haitallisten vaikutusten vähentämiseksi. Luontosiirtymäsuunnitelmat tukevat myös yritysten valmiuksia vastata kiristyviin markkina-, rahoittaja- ja sidosryhmäodotuksiin luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta.

Terminologia

Oletamme että ennen lopullisen hallituksen esityksen antamista ministeriössä käydään perustelutekstit vielä läpi mm. terminologisen johdonmukaisuuden varmistamiseksi.

Lopuksi

WWF katsoo, että yritys vastuulain taustalla olevalla yritys vastuudirektiivillä on hyvät lähtökohdat, vaikkakin direktiivin mukainen sääntely heikkeni osittain Euroopan komission niin sanotun Omnibus I -ehdotuksen ja siitä seuranneen yritys vastuudirektiiviä koskevan muutosdirektiivin myötä. Tästä huolimatta WWF pitää kiitettävänä, että Suomi on ensimmäisten EU-jäsenvaltioiden joukossa panemassa yritys vastuudirektiiviä kansallisesti täytäntöön.

WWF toivoo, että yritys vastuulain jatkovalmistelussa otetaan huomioon WWF:n tässä lausunnossa esittämät muutosehdotukset. WWF katsoo, että kyseiset direktiivin kansallista liikkumavaraa hyödyntävät ja esitysluonnoksessa ehdotettua sääntelyä täsmentävät muutokset olisivat omiaan edistämään yritys vastuudirektiivin tavoitteiden toteutumista eli sitä, että EU:n sisämarkkinoilla toimivat yritykset tosiasiaassa edistävät kestävästä kehitystä sekä talouksien ja yhteiskuntien kestävyys siirtymää.

WWF Suomi sr

Elina Erkkilä

Suojelujohtaja

Raija-Leena Ojanen

Oikeudellinen neuvonantaja

Ojanen Raija
WWF Suomi